

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 119/2024-10

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátska kancelária JUDr. Marcel Mašan s.r.o., Dostojevského 3313/12, Poprad, proti rozsudku Okresného súdu Spišská Nová Ves č. k. 16C/4/2012-248 z 20. decembra 2018, rozsudku Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 1Co/76/2019 z 18. marca 2020 a uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/338/2021 z 19. júla 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 31. októbra 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutiami všeobecných súdov uvedenými v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť, vec vrátiť na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. Sťažovateľov vystupoval ako žalovaný v konaní o určenie, že je neplatný závet jeho zomrelej matky. Žalobcom bol pôvodne otec sťažovateľa, po úmrtí ktorého do procesného postavenia žalobcu vstúpila sťažovateľova sestra. Okresný súd napadnutým rozsudkom určil, že závet poručiťky spísaný formou notárskej zápisnice v nemocnici v Spišskej Novej Vsi je neplatný. Dospel k záveru, že poručiťka v čase spísania napádaného závetu 4. júla 2011 mala v podstatnej miere ovplyvnené svojej rozpoznávacíe schopnosti v dôsledku silných chronických bolestí, podávaných liekov a jej celkového zdravotného stavu, následkom čoho si nebola plne vedomá,

aký právny úkon robí, a preto je predmetný závet v zmysle § 38 ods. 2 Občianskeho zákonníka neplatný.

3. Okresný súd na základe dokazovania realizovaného znaleckým posudkom z odboru zdravotníctva a farmácie dôvodil, že poručiiteľka v čase spísania závetu 4. júla 2011 mala kvantitatívne poruchy vedomia – somnolenciu, trpela depresiami, silnými bolesťami a bola pod účinkom tlmivých liekov. Podľa názoru súdom ustanovenej znalkyne menovaná nebola spôsobilá na prevedenie takého zložitého právneho úkonu, ako je spísanie závetu, a jej rozpoznávacie schopnosti boli vplyvom podávaných liekov a vzhľadom na jej celkový zdravotný stav ovplyvnené podstatnou mierou. Znalkyňa vychádzala zo zápisov ošetrojúceho personálu príslušného oddelenia, kde v čase spísania podaného závetu poručiiteľka bola hospitalizovaná. Z nich vyplývalo, že poručiiteľke bola od začiatku hospitalizácie nasadená intenzívna liečba kombináciou analgetík, liekov tlmiacich bolesť (opiáty) spolu s ďalšími liekmi s tlmivým vplyvom na centrálnu nervovú sústavu, a to centrálnymi účinkujúcimi liekmi proti zvracaniu, liekmi proti nespavosti, liekmi proti úzkosti a liekmi s tmeným účinkom na psychické funkcie. V deň spísania závetu bola u poručiiteľky konštatovaná chronická bolesť a boli jej podané viaceré z uvedených liečiv. Z nich podľa znalkyne najväčší vplyv na rozpoznávacie schopnosti alebo nej, a teda na narušenie jej pozornosti mala mať fentanylová náplast, ktorá bola v uvedený deň kombinovaná s kvapkami Algifen. Ďalej to bol Lexaurin, Tiaprid a Cerucal a injekcia Plegomazin. Každý z týchto liekov má schopnosť sedovať, teda tmiť, ukludňovať a uspávať. V prípade kombinácie týchto liekov sa ich utlmujúci účinok znásobí, a tým je ovplyvnená aj pozornosť, na ktorú zároveň vplyva už aj samotná bolesť. Účinky týchto liekov sa mohli prejaviť do pol hodiny od ich podania a trvajú niekoľko hodín, avšak ako súdna znalkyňa zdôraznila, uvedené lieky boli alebo nej podávané pravidelne, čím sa v organizme vytvorila určitá hladina a tá sa ďalším podávaním liekov len udržiavala. Znalkyňa brala tiež do úvahy zhoršené funkcie obličiek a pečene, v dôsledku čoho sa v organizme hromadia metabolity, teda rozpadové produkty týchto liekov, a tým sa účinok týchto liekov ešte znásobí. Napokon znalkyňa zdôraznila, že chronická bolesť, ktorou poručiiteľka trpela, spôsobuje depresiu, zvyšuje sklon ku skratovým reakciám, keď chce pacient dosiahnuť cieľ čo najkratšou cestou, a zároveň bolesť zvyšuje sugestibilitu, čo je ľahká ovplyvniteľnosť osoby, ktorá pociťuje bolesť. Podľa znalkyne poručiiteľka trpela silnými až neznesiteľnými bolesťami na škále bolesti podľa O' Briena najvyšší stupeň a strachom, čo potvrdzujú zápisy ošetrojúceho personálu.

4. Bolesť poručiiteľky v deň spísania závetu potvrdzovala aj lekárska správa psychiatricky [REDAKOVANÉ], podľa ktorej samotná poručiiteľka vypovedala, že ju všetko bolí. V správe sa tiež uvádza, že sama poručiiteľka vyhlásila, že nevie o tom, že by prepisovala na niekoho nejaký majetok. Uvedená lekárka ako svedkyňa vypovedala, že na jej priamu otázku na poručiiteľku, či plánuje robiť rozhodnutie týkajúce sa jej majetku, jej mala táto odpovedať: „*neviem nič, bolí ma, bolí ma*“.

5. Podľa výpovede svedkyne [REDAKOVANÉ] a jej manžela v uvedený deň nebohá poručiiteľka nevládala rozprávať, bolo jej zle a chcela len ležať. Navyše podľa nich hovorila z cesty, keď spomínala aj osoby, ktoré ju s určitosťou v ten deň neboli navštíviť. To je v kontraste s výpoveďou svedkyne [REDAKOVANÉ], ktorá v uvedený deň spolu so sťažovateľom mala navštíviť nebohú a ktorá udávala, že nebohá pri stretnutí bola normálna, sedela a komunikovala s notárkou

a následne bola šťastná a usmievala sa. Preto okresný súd výpoveď tejto svedkyne vyhodnotil ako nevierohodnú.

6. Sťažovateľ podal proti prvoinštančnému rozsudku súdu odvolanie, o ktorom krajský súd napadnutým rozsudkom rozhodol tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil. V reakcii na odvolacie dôvody uviedol, že za nesprávny postup znalkyne nemožno považovať skutočnosť, pokiaľ táto pri riešení uloženej odbornej otázky vychádzala aj zo skutočností, že v deň spísania sporného závetu sa uskutočnilo psychiatrické vyšetrenie poručiťky psychiatrickou [REDAKOVANÉ], ani vyjadrenie primára [REDAKOVANÉ], ktorý inicioval skúmanie zdravotného stavu poručiťky. Rovnako ani pri ďalšom odbornom náleze, a to psychologickom vyšetrení poručiťky klinickou psychologičkou [REDAKOVANÉ] zo 7. júla 2011. Aj uvedené lekárske nálezy predstavujú totiž odborný podklad pre celkové vyriešenie odbornej otázky, na ktorú bolo znalecké dokazovanie zamerané. Na správnosti týchto odborných nálezov nemení nič ani skutočnosť, že boli vykonané z iniciatívy primára oddelenia nemocnice, na ktorom poručiťka v tom čase bola hospitalizovaná. Z obsahu spisu totiž nevyplýva, že by primár oddelenia akýmkoľvek spôsobom zasahoval do výsledkov týchto nálezov.

7. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Namietal, že krajský súd nevyhodnotil správne všetky skutkové zistenia, a to jednak skutočnosť, že právny predchodca žalobkyne (otec) znemožnil vypočuť v zásade jediného svedka (notárku spisujúcu závet, ktorú nezbavil mlčanlivosti, a tá neskôr zomrela), ktorý prišiel do styku s nebohou v deň spísania závetu a ktorý by mohol ozrejmiť jej psychický stav v ranných hodinách, ale ani skutočnosť, že psychiatrické vyšetrenie nebohej bolo realizované až po spísaní závetu a po podaní lieku Plegomazin, ktorý preukázateľne výrazne negatívne ovplyvnil celkový fyzický a psychický stav nebohej práve v čase, keď táto bola vyšetrovaná [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ]. Zároveň krajský súd nevyhodnotil skutočnosť, že žiadna z lekárskeho správ počas hospitalizácie neuvádza, žeby poručiťka bola dezorientovaná alebo preukazovala iné známky psychickej demencie, alebo porúch psychického myslenia. Vo všetkých lekárskeho správach je konštatované, že nebohá je orientovaná miestom aj časom a na otázky odpovedá logicky a správne.

8. Najvyšší súd napadnutým rozsudkom dovolanie sťažovateľa zamietol. K dovolaniu podľa § 420 písm. f) CSP dôvodil, že v sporoch obdobného typu je štandardom nariadenie znaleckého dokazovania, pričom je povinnosťou konajúceho súdu zabezpečiť, aby znalec konfrontoval výsledky svojho odborného vyšetrenia s ostatnými výsledkami dokazovania a aby na základe tejto konfrontácie bezpečne usúdil, či účastník právneho úkonu dokázal posúdiť následky svojho konania alebo svoje konanie ovládnuť. Zistené skutkové závery krajského súdu nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý (riadny) proces. K dovolaniu podľa § 421 ods. 1 CSP najvyšší súd konštatoval, že sťažovateľ namietal riešenie otázky „ako posudzovať dôkaz, ktorého vykonanie navrhol žalovaný, ale jeho zmarenie spôsobil pôvodný žalobca [REDAKOVANÉ], pričom ide o dôkaz zásadného významu, a tento v súčasnosti nemožno vykonať, keďže svedok umrel“. Krajský súd však podľa názoru najvyššieho súdu svoje rozhodnutie neodôvodnil záverom, že rozhodnutie vo veci záviselo od nevykonania dôkazu, a to výsluchu notárky. Dôvodnosť žaloby bola založená predovšetkým na znaleckom posudku súdnej znalkyne, preto by odpoveď na sťažovateľom

formulovanú otázku žiadnym spôsobom neovplyvnila rozhodnutie súdu. V tejto časti preto najvyšší súd vyhodnotil dovolanie ako neprípustné.

III.

Argumentácia sťažovateľa

9. Najvyšší súd podľa sťažovateľa porušil jeho označené práva, pretože dovolacia otázka bola formulovaná správne. Nestotožňuje sa s tvrdením, že jej zodpovedanie by nevedlo k zrušeniu, resp. zmene napádaného rozhodnutia, pretože výsluch notárky by mal markantný vplyv na objasnenie okolností, za akých bol závet spísaný, a teda v konečnom dôsledku na platnosť závetu.

10. K vyhodnoteniu znaleckého dokazovania súdmi sťažovateľ namieta, že znalkyňa nikdy nebola v priamom osobnom kontakte s poručiiteľkou, znalecký posudok a všetky svoje zistenia v ňom obsiahnuté postavila iba na sprostredkovaných informáciách z druhej ruky a na základe záverov iných lekárov z vyšetrení, ktoré boli vykonané po podpise závetu. Posudok nereflektoval skutočnosti obsiahnuté v lekárskej dokumentácii z obdobia pred podpísaním závetu, podľa ktorej bola poručiiteľka orientovaná v čase a priestore a na otázky vedela odpovedať logicky. Daný posudok je vypracovaný značne neobjektívne, pretože reflektuje iba tie skutočnosti a poznatky, ktoré boli na prospech žalobkyne.

11. Pôvodný žalobca zmaril výsluch notárky, čo podľa sťažovateľa malo vniest' do ustáľovania skutkového stavu pochybnosti. Súdny potom vzhľadom na nezbavenie povinnosti mlčanlivosti mali notárku predvolať aspoň ako svedkyňu.

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

12. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde) i návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nateraz nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

IV.1. K rozsudku okresného súdu:

13. Z princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že právomoc ústavného súdu je daná iba vtedy, ak o ochrane základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Všeobecné súdy sú totiž primárne zodpovedné aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje, a preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (porov. I. ÚS 9/00, II. ÚS 592/2013, III. ÚS 375/2010, IV. ÚS 26/04). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (porov. I. ÚS 22/03, II. ÚS 349/08, II. ÚS 421/2013, III. ÚS 152/03, IV. ÚS 177/05).

14. Sťažovateľ podal proti rozsudku okresného súdu odvolanie ako riadny opravný prostriedok založený na apelačnom systéme umožňujúcom namietat' nedostatky právnej, ako aj skutkovej povahy. Krajský súd o jeho odvolaní meritórne rozhodol. Preto ústavný súd ústavnú sťažnosť v časti namietaného porušenia sťažovateľom označených práv rozsudkom okresného súdu odmietol s poukazom na § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde.

IV.2. K rozsudku krajského súdu:

15. Sťažovateľ svoju ťažiskovú námietku (hodnotenie dôkazov ignorujúce, že pôvodný žalobca zmaril výsluch notárky) predniesol vo svojom dovolaní založenom na § 420 písm. f) CSP. Najvyšší súd jeho dovolanie v tejto časti vecne prejednal a rozhodol o ňom zamietavým výrokom napadnutého rozsudku. Pritom v odôvodnení stručne, ale výstižne a zrozumiteľne konštatoval udržateľnosť skutkových záverov krajského súdu, ktoré nevykazujú známky svojvôle alebo zrejmeho omylu. Doplnil k tomu, že ak sa na základe odborných podkladov uzavrie nespôsobilosť poručiťky vykonať právny úkon, sú už právne bezvýznamné tak pohnútky, ktoré ju viedli k jeho vykonaniu, ako aj okolnosti a dôsledky, ktoré by z takéhoto právneho úkonu vyplývali. Ústavný súd preto nemá právomoc preskúmať napadnutý rozsudok krajského súdu z hľadiska uvedenej námietky sťažovateľa. Aj v tejto časti je preto ústavnú sťažnosť potrebné odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde.

IV.3. K rozsudku najvyššieho súdu:

16. Podľa názoru ústavného súdu je záver najvyššieho súdu o nedôvodnosti sťažovateľovho dovolania založeného na § 420 písm. f) CSP ústavne plne udržateľný. Sťažovateľ sa usiluje absolutizovať dôkazný význam výsluchu notárky, ktorá bola 4. júla 2011 v momente uskutočnenia právneho úkonu (záveru), ktorého platnosť bola predmetom sporu, v priamom kontakte s poručiťkou. Nadväzane, keďže tento dôkaz objektívne nie je možné vykonať (úmrtie notárky), sťažovateľ sa snaží spochybnit' výsledky znaleckého dokazovania, a to zdôraznením faktu, že znalkyňa vychádzala z podkladov mapujúcich zdravotný stav poručiťky po podpise závetu, nie pred jeho podpisom.

17. Ústavný súd nespochybňuje, že súdom ustanovená znalkyňa nerealizovala znalecké skúmanie na základe pôvodných prameňov, ale bola odkázaná na použitie sekundárneho pramenného materiálu (lekárske správy, zdravotná dokumentácia). Ide však o metódu znaleckého skúmania, ktorá nie je ojedinelá, a len preto, že nevychádza z priameho pozorovania skúmanej osoby, nemožno jej dôkazný potenciál celkom popierať. Ústavný súd upriamuje pozornosť na detailné skúmanie realizované ustanovenou znalkyňou, ktoré sa nezameralo iba na rekapituláciu liečiv, ktoré jej boli podávané počas hospitalizácie. Znalkyňa skúmala aj synergické pôsobenie ďalších faktorov, a to pravidelnosti v podávaní liečiv, v poručiťkou prežívanej bolesti a jej vplyvu na psychické rozpoloženie poručiťky, ako aj v ďalších zdravotných komplikáciách, ktoré účinky liečiv znásobovali. Osobitne vo vzťahu k sťažovateľovmu akcentu na nevykonanie dôkazu výsluchom notárky považuje ústavný súd za potrebné zdôrazniť, že znalkyňa konštatovala podávanie liečiv so sedatívnymi účinkami poručiťke od začiatku jej hospitalizácie a zrozumiteľne naznačila, že konštatované účinky ovplyvňujúce vôľovú a rozumovú vyspelosť a samostatnosť museli byť prítomné aj pred 4. júlom 2011 (poručiťka bola hospitalizovaná od 16. júna 2011). Preto spochybňovanie dôkazného významu výsledkov psychiatrického vyšetrenia poručiťky [REDACTED], ku ktorému došlo až po podpise závetu (poobede 4. júla 2011), je primerane

„kompenzované“ zistením, že liečivá atakujúce poručiiteľkinu schopnosť samostatného úsudku na ňu vplývali aj v momente podpisu závetu, keďže jej boli pravidelne a neustále podávané niekoľko týždňov predtým. Znalkyňou vysloveným hodnoteniam svedčí aj zhodnotenie obličkových a pečeňových parametrov poručiiteľky, ktoré zosilňovali koncentráciu liečiv v organizme, a tým aj ich vplyv na psychický stav poručiiteľky.

18. Do obsahu základného práva na súdnu ochranu nepatrí právo účastníka konania (dotknutej osoby) dožadovať sa ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03). Záver konajúceho všeobecného súdu o (väčšej) hodnovernosti niektorého z dôkazov, ktorý v prejednávacom prípade primerane vysvetlí, je prirodzeným výsledkom procesu voľného hodnotenia dôkazov a sám osebe neindikuje možnosť vysloviť porušenie označených práv len z dôvodu, že sťažovateľ sa domnieva, že niektoré dôkazy mali byť hodnotené rozdielne. Ústavnému súdu zásadne neprislúcha hodnotiť vykonané dôkazy (výsluchy svedkov, znalecké dokazovanie a iné), resp. ich dostatočnosť pre rozhodnutie všeobecného súdu vo veci samej, keďže takýto postup ústavného súdu by bol nielen v príkrom rozpore s právomocami ústavného súdu, ale popieral by základnú zásadu ústnosti a základnú zásadu bezprostrednosti súdneho konania (III. ÚS 507/2012, IV. ÚS 19/2012). Pokiaľ všeobecné súdy rešpektujú ústavné garancie obsiahnuté najmä v čl. 46 až čl. 50 ústavy, ústavný súd v zásade nie je oprávnený znovu „hodnotiť“ hodnotenie dôkazov realizované všeobecnými súdmi, a to dokonca ani vtedy, keby sa s hodnotením sám nestotožňoval (II. ÚS 593/2011, III. ÚS 230/2012, III. ÚS 373/2015).

19. Ústavný súd konštatuje, že individuálne hodnotenie dôkazov, ako aj ich následné hodnotenie vo vzájomných súvislostiach nesignalizuje svojvôľu na strane okresného súdu či krajského súdu. Nadväzne potom ani najvyššiemu súdu nemožno vytknúť jeho záver o nedôvodnosti dovolania sťažovateľa. Súhrn vykonaných dôkazov (znalecký posudok, lekárske vyšetrenia, svedecké výpovede) poskytoval taký podklad pre rozhodnutie všeobecných súdov o žalobe na určenie neplatnosti závetu, ktorý ústavnoprávne plne obstojí. Po prieskume všetkých vykonaných dôkazov a z nich vyplývajúcich skutkových poznatkov je nepochybné, že dôkazný význam výsluchu notárky by nedosahoval úroveň, ktorú sa mu usiluje prisúdiť sťažovateľ. Ústavný súd nespochybňuje, že výpoveď notárky by bola prispením k celkovému skutkovému obrazu prejednávanej veci, spoľahlivý skutkový záver však bolo možné prijať aj bez jej vykonania. Preto v tejto časti bolo potrebné vyhodnotiť ústavnú sťažnosť ako nedôvodnú a odmietnuť ju podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

20. K rovnakému záveru ústavný súd dospel aj vo vzťahu k záveru najvyššieho súdu o neprípustnosti dovolania sťažovateľa podaného podľa § 421 ods. 1 CSP, teda z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci. Najvyšší súd správne identifikoval, že na otázke formulovanej sťažovateľom nebol založený dovolaním napadnutý rozsudok krajského súdu. Dôkaz, ktorého vykonanie navrhoval sťažovateľ (výsluch notárky), totiž nebol nevyhnutný pre ústavne udržateľné ustálenie skutkového stavu v konaní. Dôvod tohto záveru už ústavný súd vysvetlil v bodoch 17 a 19 tohto svojho uznesenia. Preto aj záver najvyššieho súdu, podľa ktorého bola dôvodnosť žaloby založená predovšetkým na znaleckom posudku súdnej znalkyne, z hľadiska označených práv sťažovateľa plne obstojí. Aj v tejto časti preto ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

21. Odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku má za následok, že je bez významu zaoberať sa ďalšími požiadavkami sťažovateľa vznesenými v sťažnostnom petite (zrušenie napadnutých rozhodnutí, vrátenie veci, priznanie náhrady trov konania).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. februára 2024

Robert Šorl
predseda senátu